

TARTU ÜLIKOOL

1632

Sissejuhatus perekonnaõigusesse

Susann Liin
Riigikohtu nõunik
tsiviilkolleegium

19.11.2020

Ajakava

9.15 kogunemine ja tervituskohv

9.30–11.00 seminar

11.00–11.15 paus

11.15–12.45 seminar

12.45–13.45 lõuna

13.45–15.15 seminar

15.15–15.30 kohvipaus

15.30–17.00 seminar

Teemad

1. Abikaasade ja elukaaslaste õigused ja kohustused

1.1. Abielu ja kooselu õiguslikud tagajärjed

1.2. Tüüpilisematest elukaaslaste ja abikaasade vaidlustest

2. Vanema ja lapse õigused ja kohustused

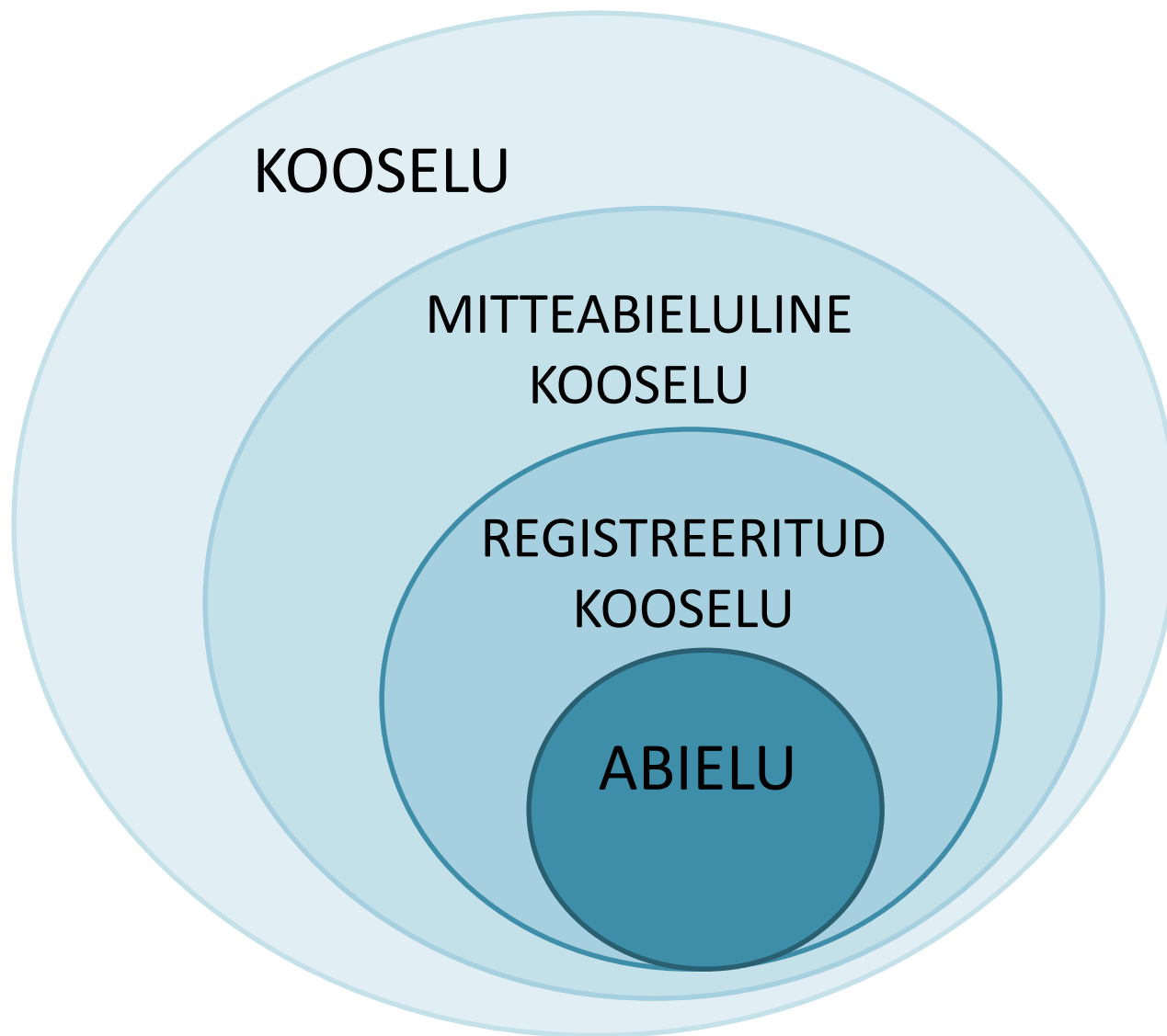
2.1. Vanema ja lapse õigussuhte komponendid

2.2. Tüüpilisematest lapsega seotud vaidlustest

Abikaasade ja elukaaslaste õigused ja kohustused

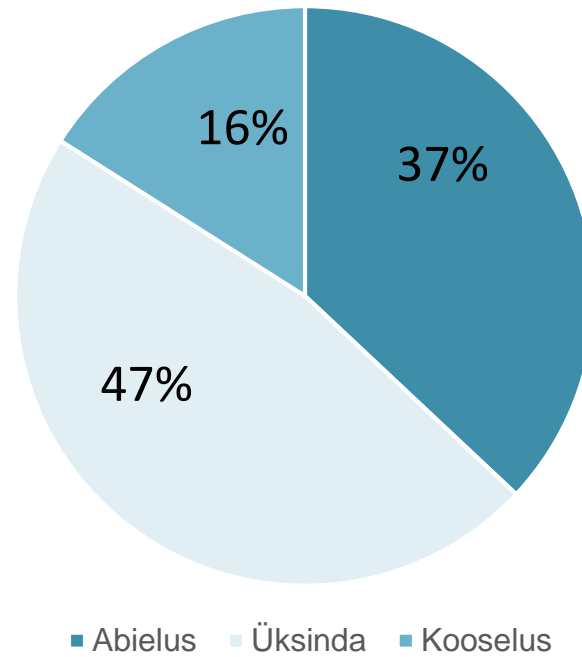
Kooselu mõiste

Statistikat kooselu kohta

- Võrreldes 2000.a on kasvanud vabaabielupaaride osatähtsus (10,1%→13,6%)
- Vähenenud on abielupaariga leibkondade osatähtsus (36,8%→30,1%)
- Lastest sünnib 58% väljaspool [abielu](#)

Üle 20a perekonnaseis Eestis 31.12.2011

Elukaaslaste õigused ja kohustused

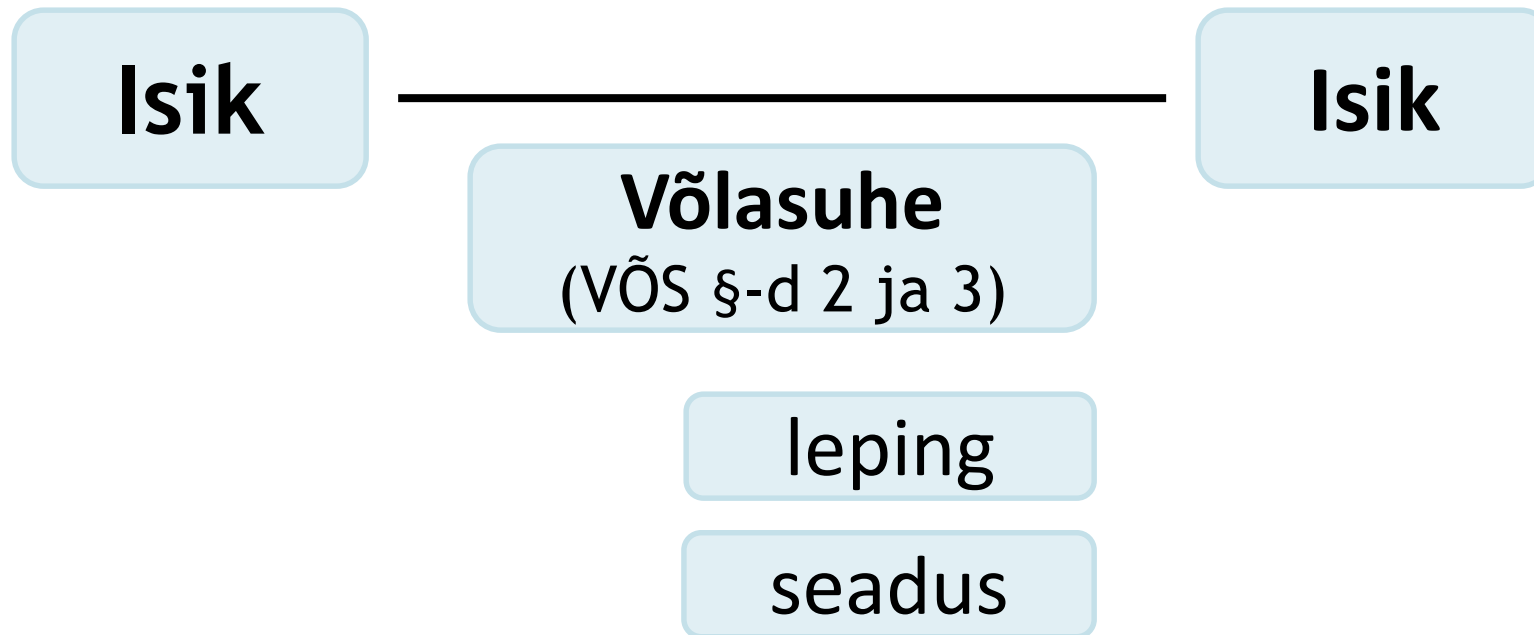
Millised võiksid olla tüüpilisemad küsimused, mis vajaksid reguleerimist?

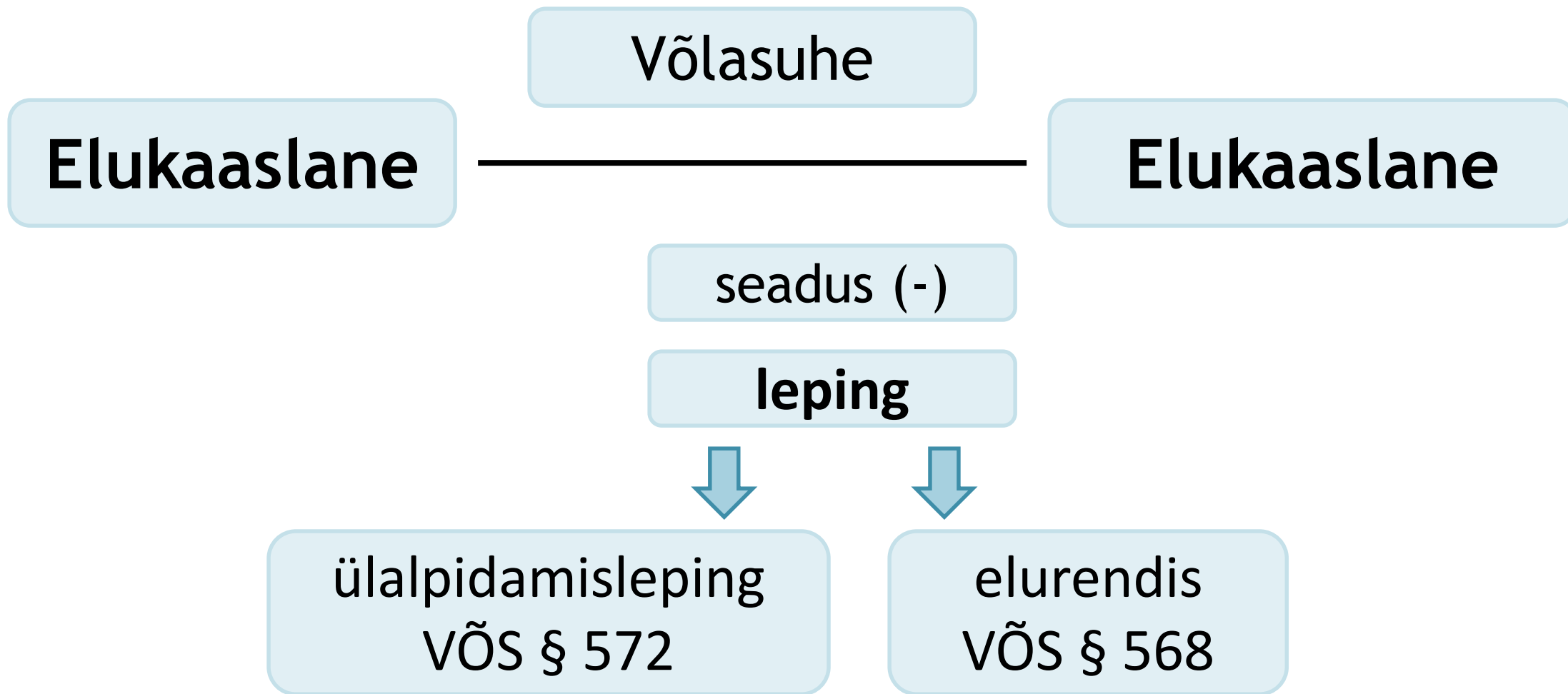

**Kas elukaaslane peab mind ülal pidama?
Kas elukaaslane peab me lapsi ülal pidama?
Kes vastutab võlgade eest?
Kelle omad on kooselu ajal ostetud asjad?**

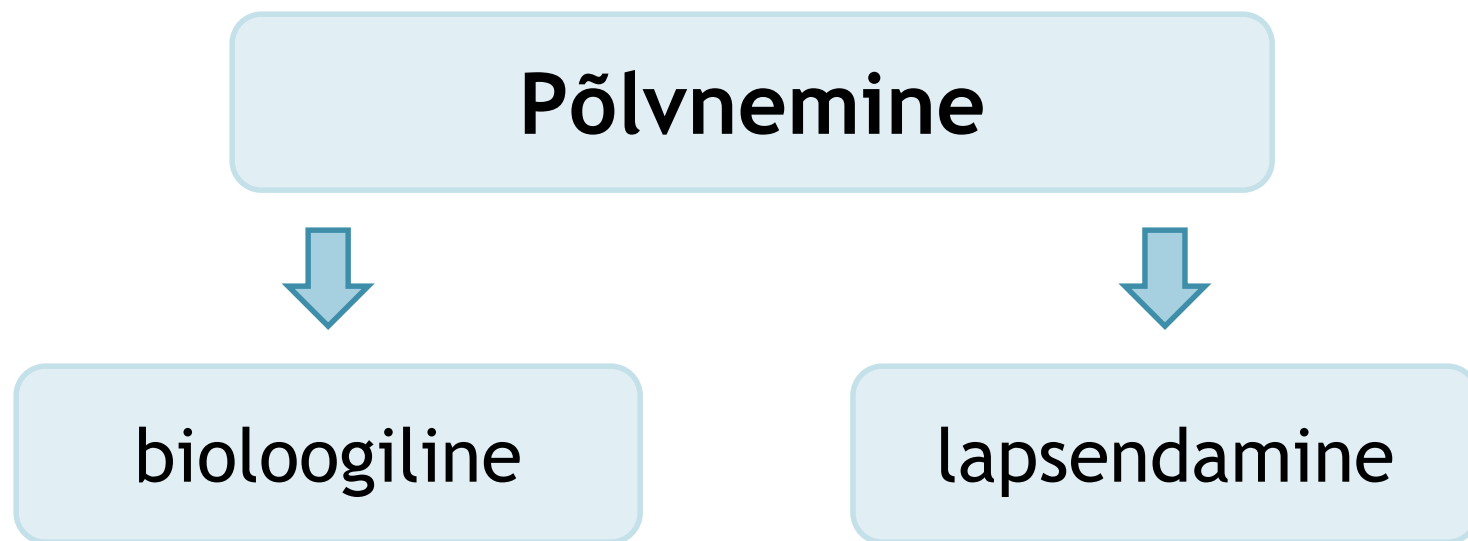
**Isikul on õigus nõuda vaid siis,
kui teisel on kohustus täita.**

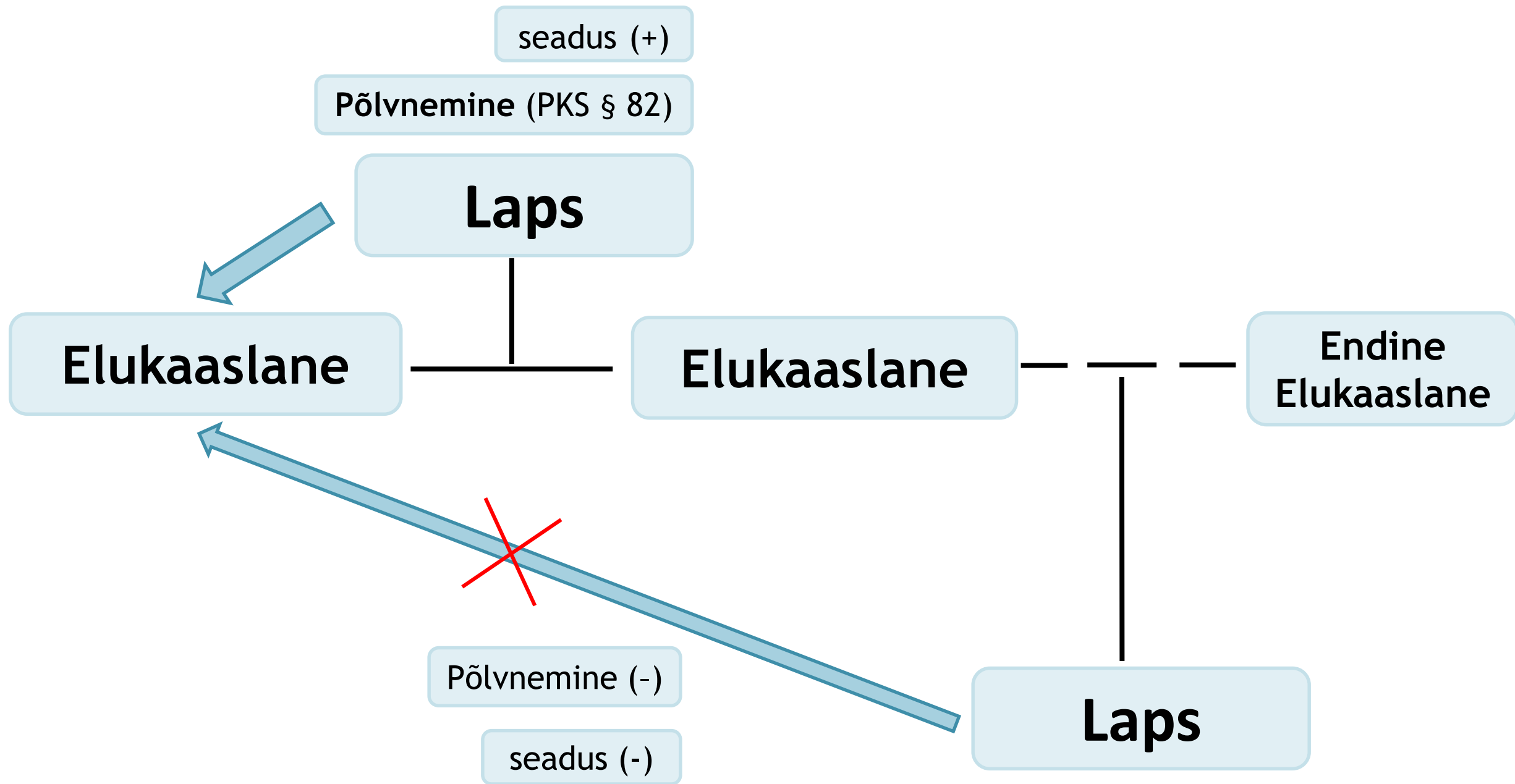

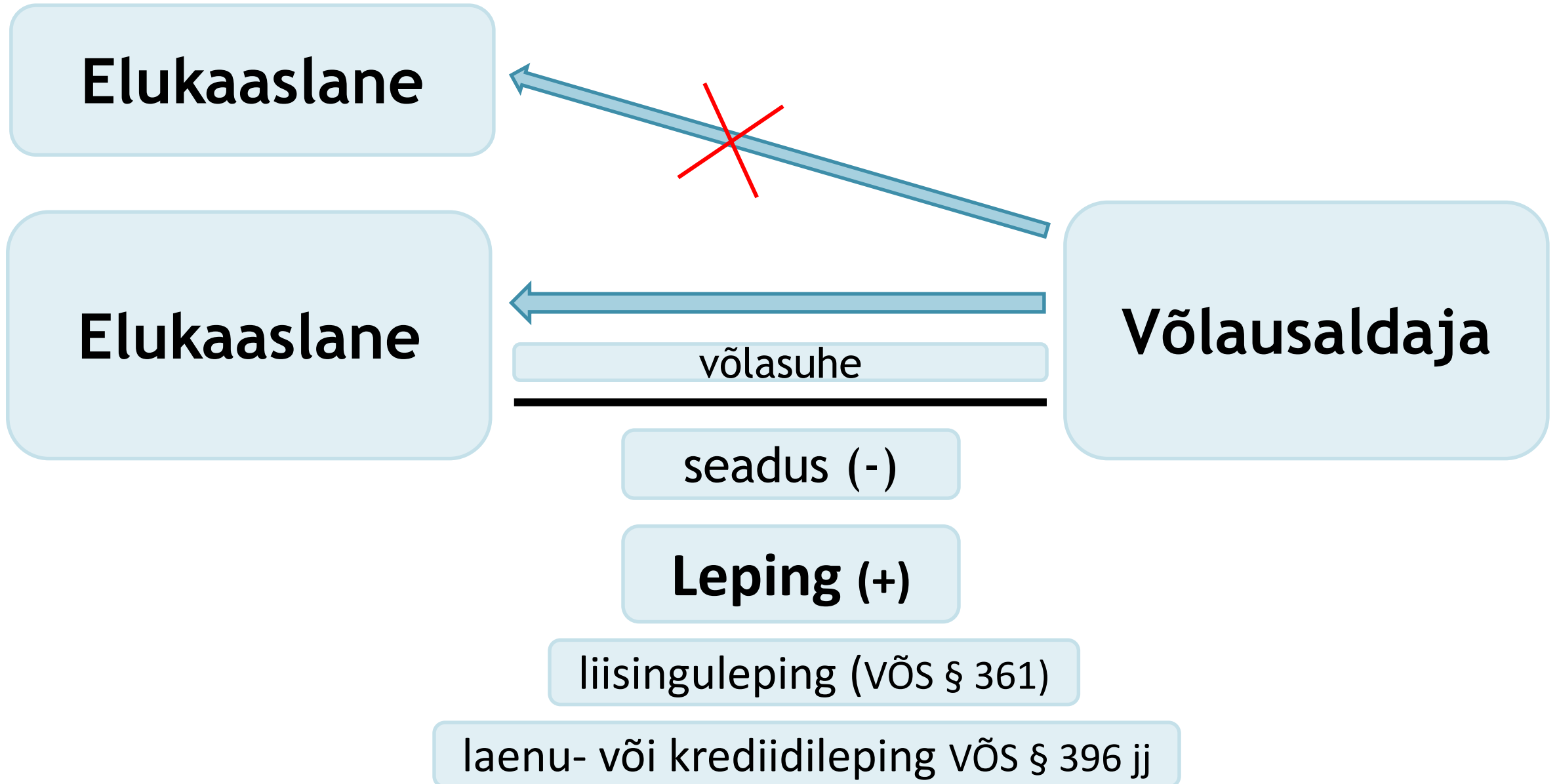
Elukaaslase lapse ülalpidamiskohustus

Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused tulenevad laste põlvnemisest, mis on kindlaks tehtud seaduses sätestatud korras (PKS § 82)

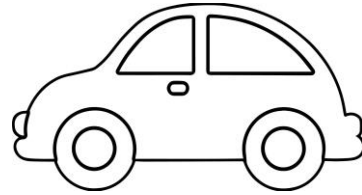

Elukaaslaste vastutus võlgade eest

Kooselu kestel ostetud esemed

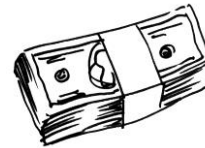

Elukaaslane

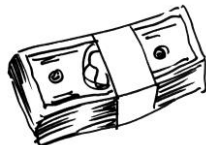
Omand (AÕS § 92)

Müüja

Müügileping (VÕS § 208)

Elukaaslane

?

**Kaasomand on kahele või enamale isikule
mõttelistes osades kuuluv omand (AÕS § 70 lg 3)**

1/2

Elukaaslane

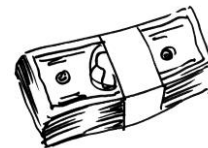
Omand (AÕS § 64¹)

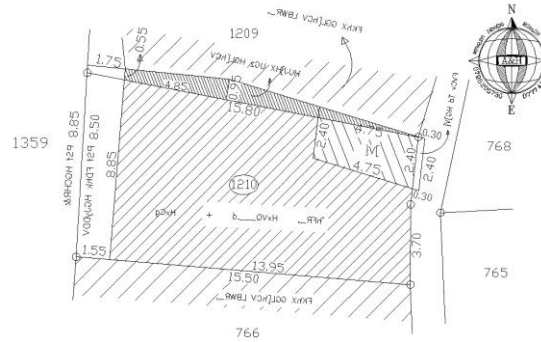
Müüja

1/2

Elukaaslane

Müügileping (VÕS § 208)

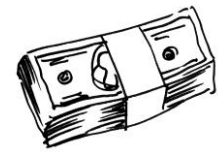

Elukaaslane

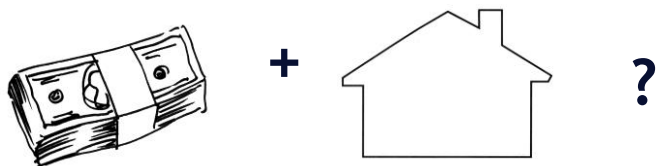
Omand (AÕS § 64¹)

Müüja

Müügileping (VÕS § 208)

Elukaaslane

Kinnisasi on maapinna piiritletud osa (maatükk) (TsÜS § 50 lg 1).

Kinnisasja olulised osad on sellega püsivalt ühendatud asjad, nagu ehitised (TsÜS § 54 lg 1).

Abikaasade õigused ja kohustused

Õigussuhe: abielu kui leping riiklikult tunnustatud vormis. Kohustuslik tsiviilabielu süsteem.

ABIKAASA

ABIELU

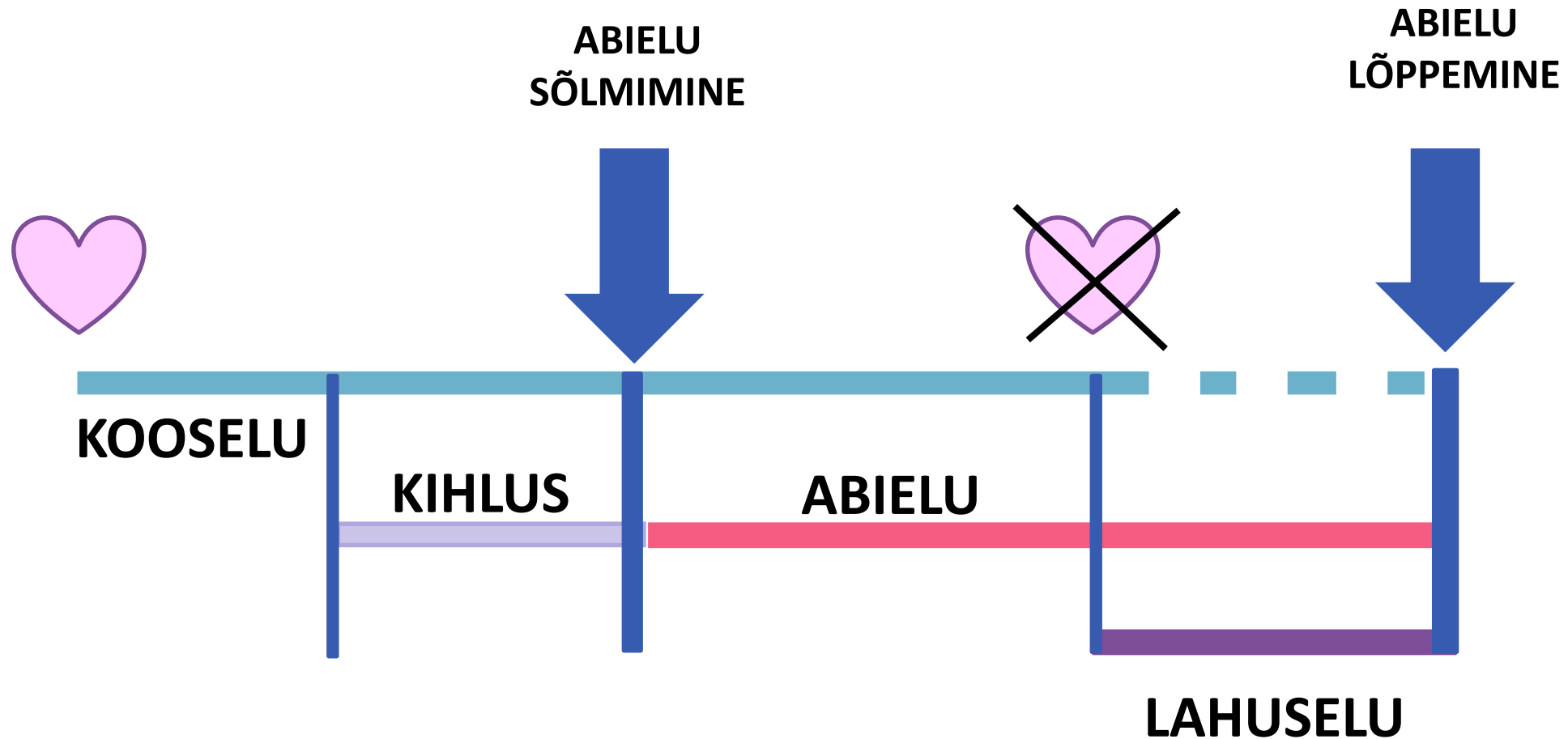

**LEPING
HM/NotS**

ABIKAASA

Abieluga seotud mõisted

Abielu üldised õiguslikud tagajärjed

abikaasade isiklikud õigused ja kohustused

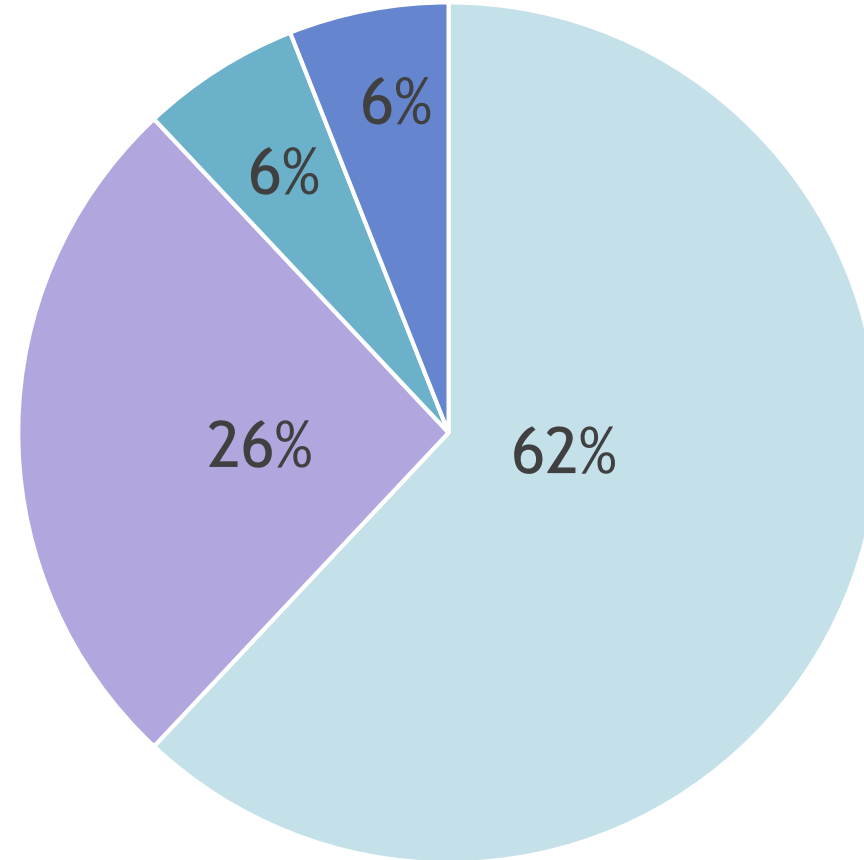
abieluline kooselu (PKS § 15)
vastastikune toetus ning
lugupidamine
abikaasade võrdsus teineteise
ja perekonna ees

abikaasade varalised õigused ja kohustused

perekonna ülalpidamiskohustus (PKS § 16)
kulutuste hüvitamise välistamine (PKS § 17)
abikaasade solidaarkohustus perekonna
vajaduste rahuldamisel (PKS § 18)
abikaasade hoolsuskohustus (PKS § 20)
abikaasade varasuhe (PKS § 24)

Abikaasade varasuhete statistika

■ Varaühisus ■ Varalahusus ■ Vara juurdekasvu tasaarvestus ■ Abieluvaraleping

Abikaasade varasuhete komponendid

Abikaasade varasuhete **üldosa** (PKS § 15–23)

Varaühisus
PKS § 25–39

Vara
juurdekasvu
tasaarvestus
PKS § 40–56

Varalahusus
PKS § 57–58

Abikaasade **abieluvaralepingust** tulenevad
erikokkulepped (PKS § 59–62)

Esemete kuuluvus ja valitsemine erinevate varasuhete korral

	Varalahusus	Vara juurdekasvu tasaarvestus	Varaühisus
Omand varasuhte kestel	Ainuomand Kaasomand	Ainuomand Kaasomand	Ühisomand
Valitsemine	üks	üks	ühiselt

Omandivormid

A ainuomand

Üks omanik

**A ja B
kaasomand**

**A ja B
ühisomand**

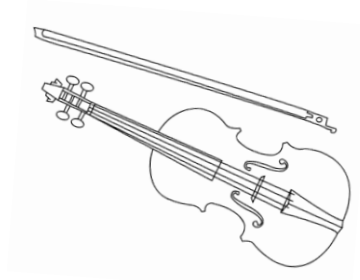

Mitu omanikku (AÕS § 70): ühine omand

- kaasomand või
- ühisomand

Abikaasade vastutus

?

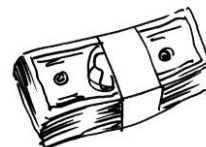
Abikaasa

Omand (AÕS § 92)

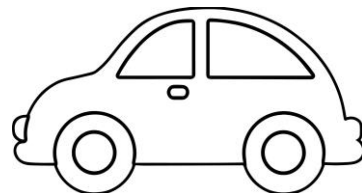
Müüja

Müügileping (VÕS § 208)

Abikaasa

Abikaasade solidaarvastutus

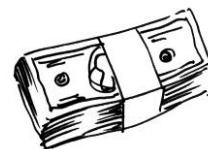
Omand (AÕS § 92)

Abikaasa

Müüja

Müügileping (VÕS § 208)

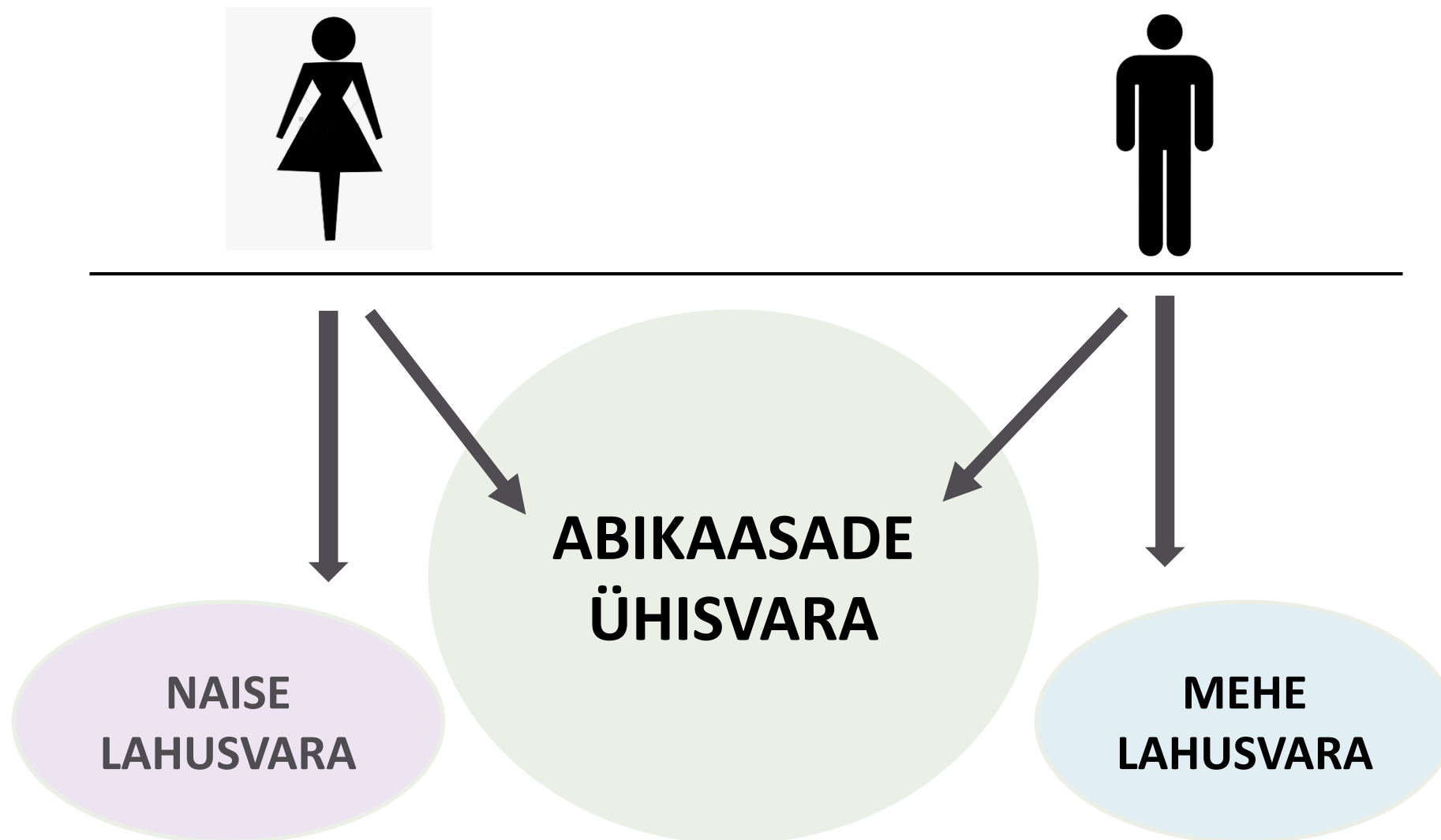
Abikaasa*

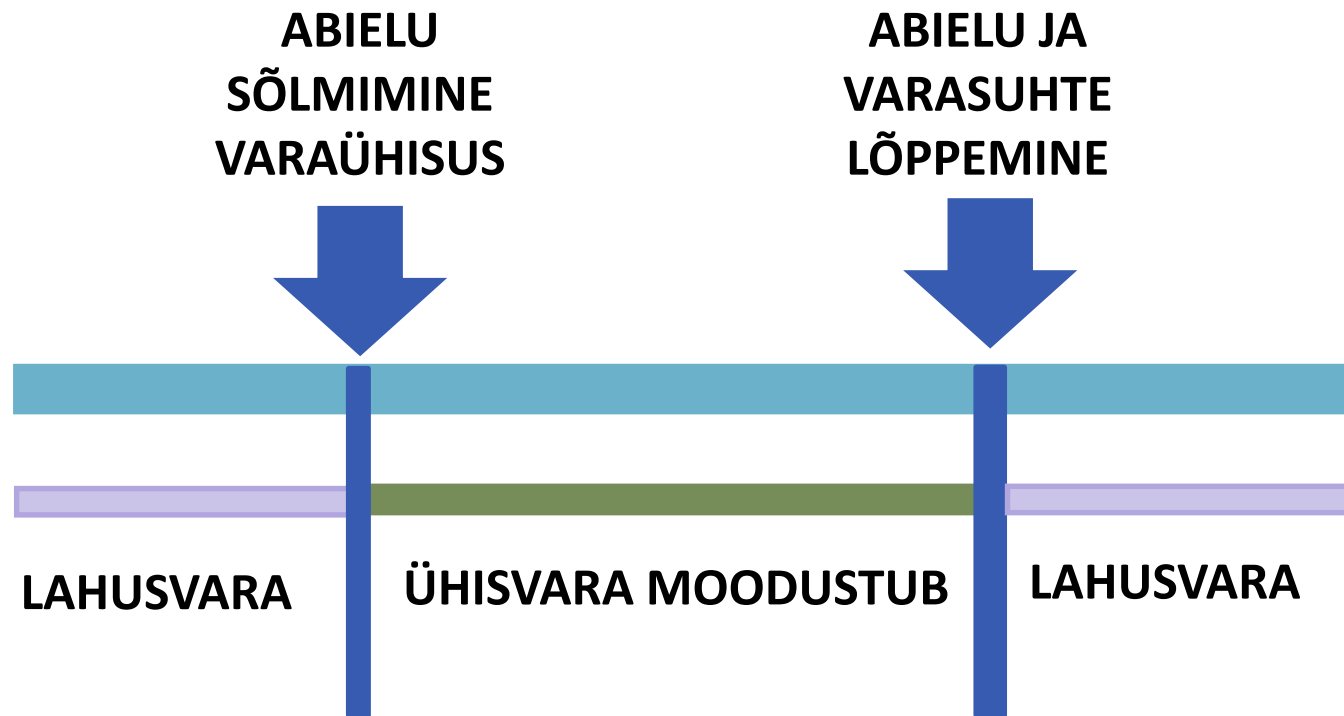
Mõlemad abikaasad vastutavad perekonna huvides tehtud tehingute eest (PKS § 18).

Kuigi üks abikaasa sõlmib lepingu, vastutavad mõlemad abikaasad seaduse jõul. Kõigi varasuhete puhul on see nii.

Abikaasade varaühisuse varasuhe

Varasuhte kestel omandatud esemed kuuluvad **ühisvarasse**
Enne ja pärast varasuhet omandatud esemed on **lahusvaras**

Ühisvara koosseis

- Ühisvara tekib **seaduse jõul**
 - ühisvara tekib ka siis, kui lepingu sõlmib vaid üks või üks omandamisse otseselt ei panusta
 - ühisvara hulgas on ka kinnisasi, kus kinnistusraamatus kajastub vaid üks abikaasadest
 - eeldatakse, et ese kuulub ühisvara hulka (PKS § 27 lg 6)

Ühisvara koosseis

- Ühisvara hulka kuuluvad varasuhte kestel omandatud esemed: asjad, õigused ja muud hüved (PKS § 25).
- Ühisvara hulka kuulub on **töötasu, pension, raha pangakontol, FIE ettevõtjana saadud tulu, võla tagasinõudeõigus**
- **lepingulised õigused:** osamaksetega leping, *sale and lease back*, jätkuva liisingulepingu puhul tagasiomandatav asi, selle väärtus, väljaostuõigus, kasutusõigus.

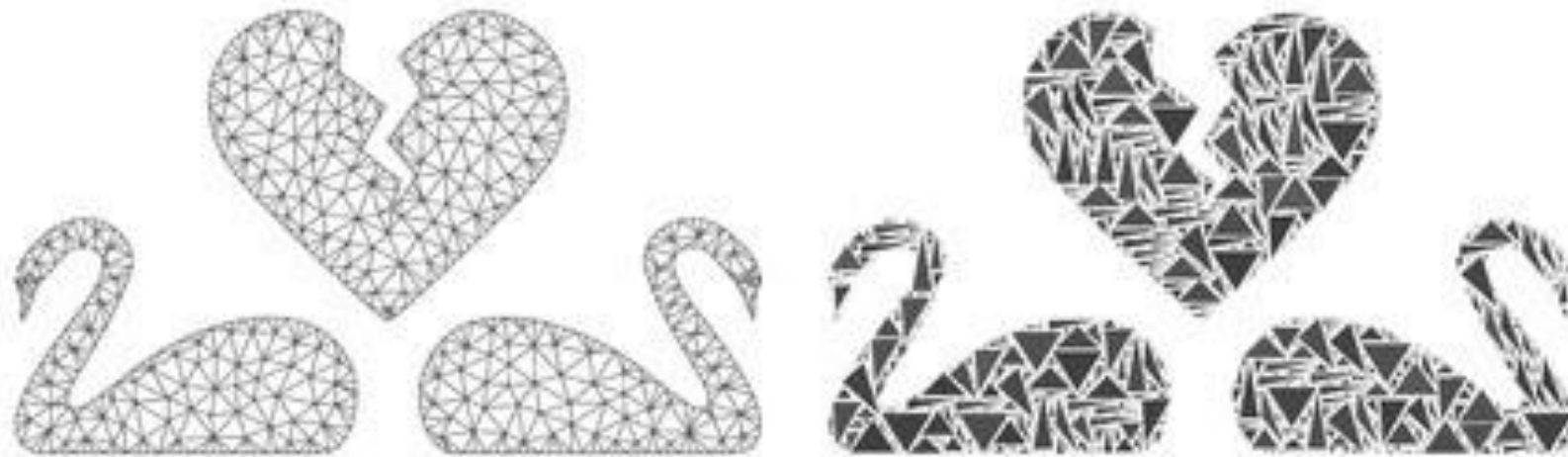
Lahusvara koosseis

Lahusvara (PKS § 27)

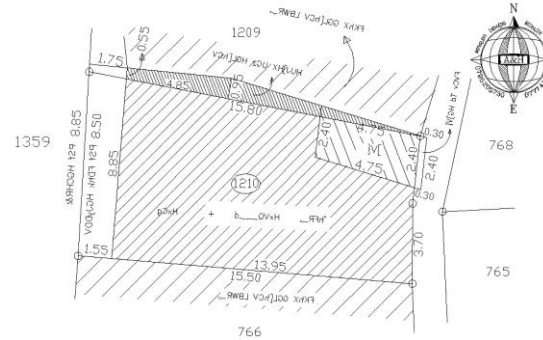
- ühe abikaasa isiklikud tarbeesemed
- abielu kestel tasuta käsutus, sh kinge või pärimine
- lahusvara arvel omandatud ese
- enne või pärast varasuhte lõppemist omandatud ese
- abieluvaralepinguga määratud ese

Näiteks: kohustusliku kogumispensioni lepingust tulenevad varalised õigused, mittevaralise kahju hüvitis, riiklikud sihtotstarbelised toetused (nt puudetoetus).

Tüüpilisemad elukaaslaste ja abikaasade vaidlused

Elukaaslaste vaidlused

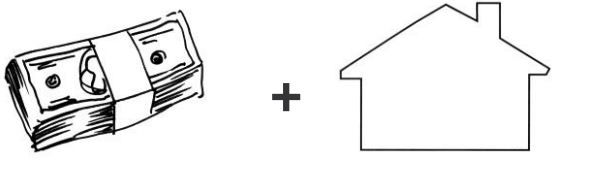

Elukaaslane

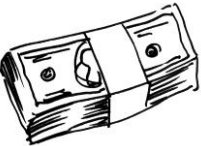
Omand (AÕS § 64¹)

Müüja

Müügileping (VÕS § 208)

Elukaaslane

Seltsinguleping

Seltsingulepinguga kohustuvad seltsinglased tegutsema **ühise eesmärgi** saavutamiseks, aidates sellele kaasa lepinguga määratud viisil, eelkõige **panuste** tegemisega (VÕS § 580).

- ühine majanduslik eesmärk ja tahe ühiselt tegutseda eesmärgi saavutamiseks
- panuste tegemine tulemuse saavutamiseks

Ainuüksi isikute abieluväline kooselu kolleegiumi arvates seltsingu kriteeriumidele ei vasta. Seltsingu sätete kohaldamist ei õigusta ka **ainuüksi** see, et pooltel on lisaks kooselule **ühine majapidamine** (RKTKo 03.12.2014 [3-2-1-109-14](#), p-d 14, 15, 19).

Seltsingulepingu sätete kohaldamine mitteabielulisele kooselule

Seltsingu likvideerimise sätteid saab kohaldada ühise majapidamisega abieluvälise kooselu kestel omandatud konkreetsete suurema väärtusega esemete (nt kinnisasi) jaotamisele, seda sõltumata eseme asjaõiguslikust kuuluvusest, kui:

- mõlemad pooled on eseme omandamiseks või parendamiseks teinud olulised ja võrreldavad majanduslikud (rahaliselt hinnatavad) panused (VÕS § 581 mõttes)
- pooltel oli eset soetades või parendades ühine tahe vähemasti majanduslikult ühise varalise väärtuse (ühisvara) kestvaks loomiseks (vt RKT Ko 03.12.2014 [3-2-1-109-14](#), p 19 21.12.2016 [3-2-1-129-16](#), p 22).

Seltsinguleping. Kaasus

Malle ostab enda ainuomandisse kinnisasja 2005. Kinnisasjal asub lagunenu saunahoone. Malle ja Kalle on elukaaslased. Kalle ostab ehitusmaterjale ja renoveerib täielikult saunahoone, teeb juurdeehituse ja teise korruse. Eesmärk on rajada ühine kodu. Malle ja Kalle lähevad lahku. Kalle ütleb, et neil oli Mallega seltsing, ta tegi kulutusi vähemalt 100 000 eurot.

Kellele kuulub renoveeritud saunahoone?

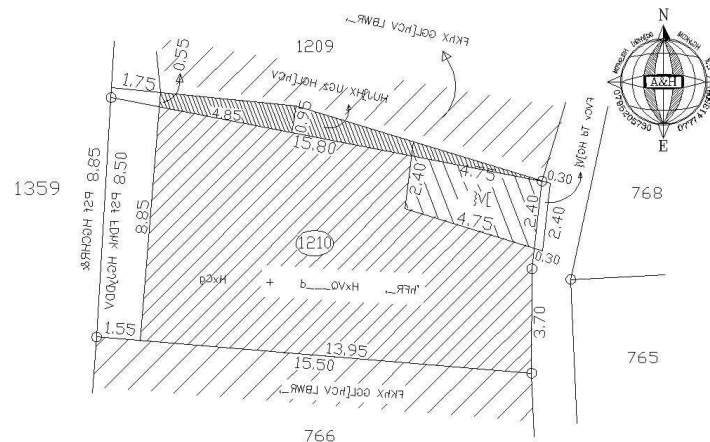
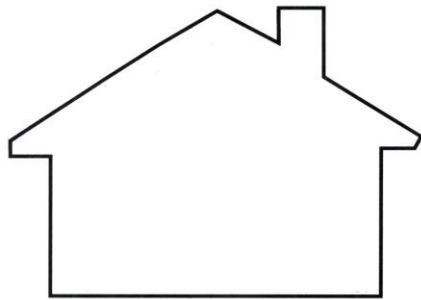
Kas Kallel on õigus nõuda, et ta saaks seal elada?

Mida saab Kalle Mallelt nõuda kui kohus leiab, et poolte vahel oli seltsing?

Seltsingulepingu vorminõuded

Seltsinguleping on vormivaba:

- Üldjuhul võivad pooled sõlmida lepingu mistahes vormis.
- AGA. Kuna kinnisasja seltsinglaste ühisomandisse omandamise leping peab olema notariaalselt tõestatud, peab notariaalselt olema tõestatud ka seltsinguleping (vrd 3-2-1-142-05, p 14).
- Elukaaslaste vahel saab jagada siiski väärtust, mille võrra maa hind on sinna ehitatud maja tõttu tõusnud (2-18-255, 3-2-1-109-14, p 21)

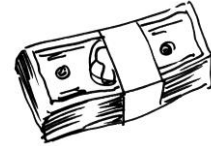
Abikaasade vaidlused

Mis kuulub ühisvara koosseisu?

Kuidas ühisvara jagada?

**Kes vastutab eluaseme- või liisingulepingust
tulenevate võlgade eest?**

Ühisvara koosseis

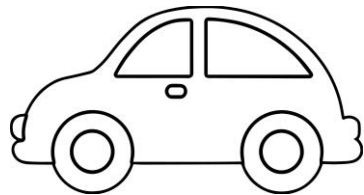

Abikaasa

Müügileping (VÕS § 208)

Müüja

Omand (AÕS § 92)

Abikaasa

Ühis- ja lahusvara koosseis. Näited.

Malle ostab abielu kestel kinnisasja. Ta kantakse ainsa omanikuna ka kinnistusraamatusse. Kellele kuulub kinnisasi ?

Malle pärib abielu kestel enda tädilt kinnisasja. Kalle ehitab selle peale maja. Kellele kuulub maja?

Malle müüb maha enne abielu ostetud suvila ja ostab saadud raha eest korteri Tartusse. Kellele kuulub korter?

Malle müüb enne abielu ostetud suvila maha, saab selle eest 30 000 eurot. Malle ja Kalle lisavad sellele abielu kestel kogutud säästud 70 000 eurot ning ostavad korteri Jõhvi. Kellele kuulub korter? Kas Malle saab hüvitist nõuda?

Ühisvara jagamise viis

Kaasomandi lõpetamise viiside kohaselt (AÕS § 77 lg 2)

- jagamine reaalosades
 - asi ühele abikaasadest, teine saab hüvitise
 - ühisomanike vaheline enampakkumine, teine saab hüvitise
 - avalik enampakkumine, jagada raha
 - saab jätta ka kaasomandisse (3-2-1-88-16, p 12)
-
- Kohus peab valima ühisomandi lõpetamise viisi, mis koormab pooli kõige vähem. Viisidest saab kohus valida vaid selle, mille pool on välja pakkunud (3-2-1-14-17, p 16; 3-2-1-45-06, p 19)
 - Ühisomandi saab lõpetamata jätta vaid siis, kui ükski viisidest ei sobi (3-2-1-39-17, p 10; 3-2-1-14-17, p 20; 3-2-1-102-05, p 15).

Abikaasade vastutus. Näited.

Malle ja Kalle võtavad abielu kestel koos mootorpaadi ostmiseks Swedbankist laenu. Kellelt saab pank laenu tasumist nõuda?

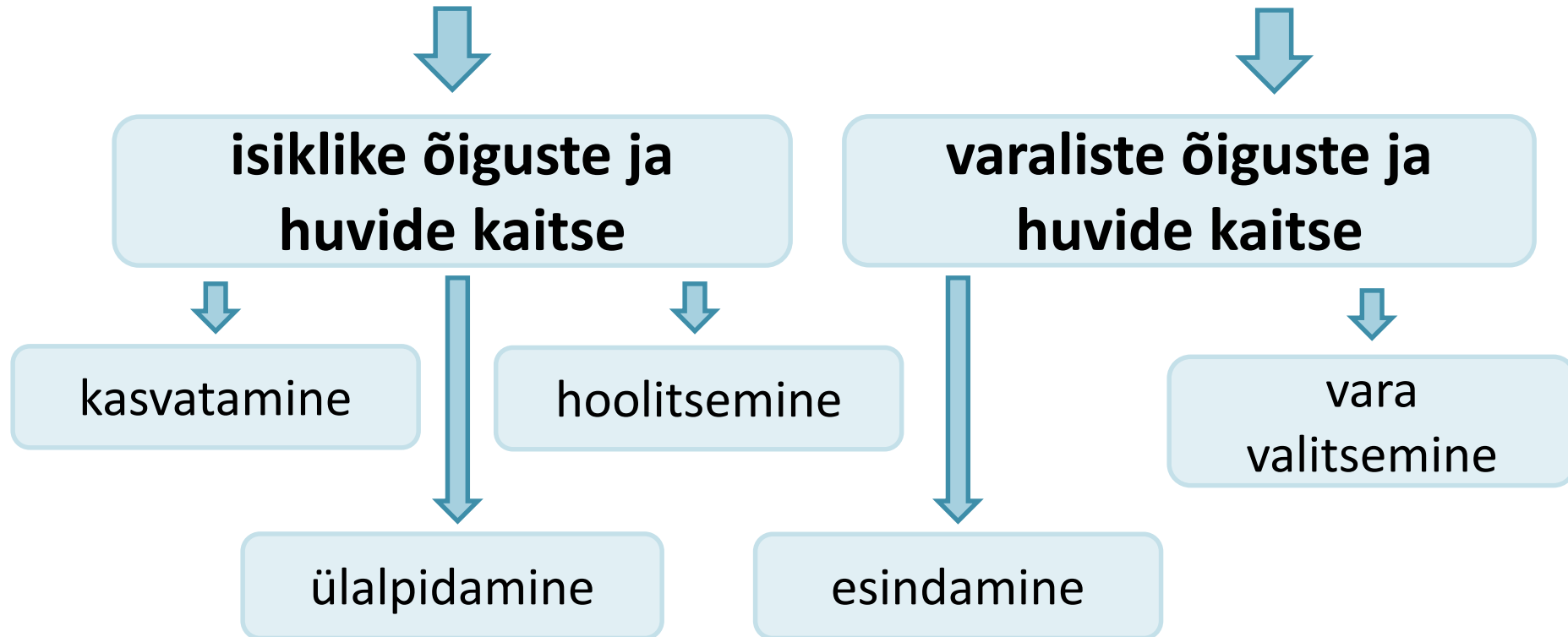
Malle hobiks on ratsutamine. Ta ostab abielu kestel Jürilt hobuse. Kellelt saab Jüri raha maksmist nõuda?

Malle sõlmib abielu kestel SEB pangaga liisingulepingu ja ostab auto, et nad saaksid Kallega suvilas käia. Kellelt saab SEB pank liisingumaksete tasumist nõuda?

Vanema ja lapse õigused ja kohustused

LAPS

Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused tulenevad laste põlvnemisest, mis on kindlaks tehtud seaduses sätestatud korras (PKS § 82)

Vanemad

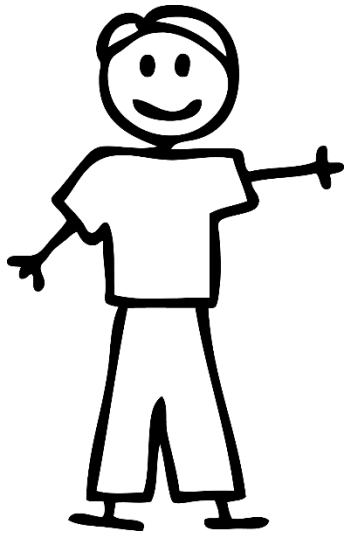
EMA (PKS § 83)

Lapse ema on naine, kes on lapse sünnitanud.

ISA (PKS § 84)

Lapse isa on mees, kes on lapse eostanud

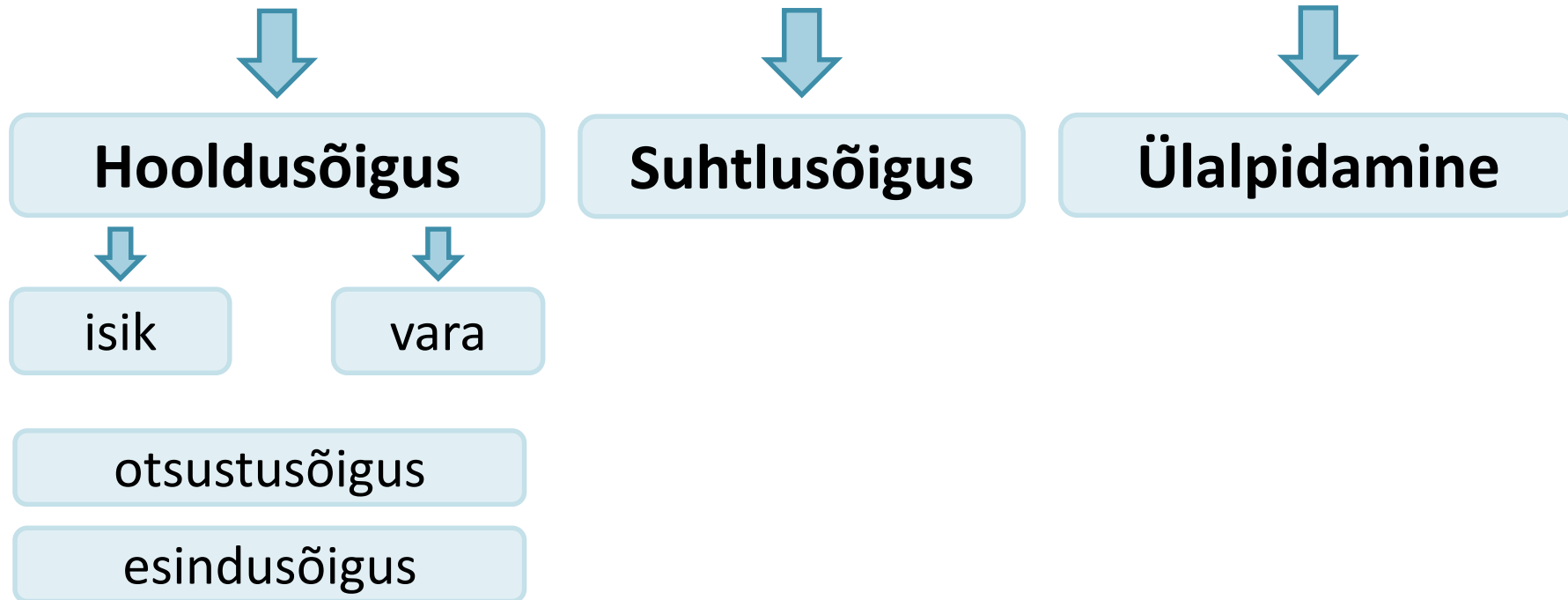
Loetakse, et lapse on eostanud mees:

- kes on lapse sünni ajal lapse emaga abielus (abikaasa isaduse eeldus)
- kes on isaduse omaks võtnud (isaduse omaksvõtt)
- kelle isaduse on tuvastanud kohus (isaduse tuvastamine)

KVEKS § 17 mehe nõusolek naise kunstlikuks viljastamiseks.

VANEMA ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

Vanema ja lapse õigussuhe

Hooldusõigus: vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest (hooldusõigus) (PKS § 116 lg 2).

Vanema hooldusõigus hõlmab:

- õigust hoolitseda lapse **isiku** eest (isikuhoolitus) ja
- õigust hoolitseda lapse **vara** eest (varahoolitus) ning otsustada lapsega seotud asju.

Suhtlusõigus: vanema õigus ja kohustus lapsega isiklikult suhelda, lapsel õigus suhelda isiklikult mõlema vanemaga (PKS § 143 lg 1).

Ülalpidamiskohustus: vanema kohustus enda last ülal pidada vahetult või lahus elades perioodiliselt raha maksmisega (elatis). Katta lapse kõik eluvajadused, sh tema võimete ja kalduvuste kohase hariduse ning kasvatamise kulud (PKS § 99).

Hooldusõiguse kuuluvus

Ühine hooldusõigus

- Omavahel abielus olevatel vanematel on oma lapse suhtes ühine hooldusõigus (PKS § 117 lg 1).
- Lapse sünni ajal omavahel abielus mitte olevatel vanematel on ühine hooldusõigus, kui nad ei ole isaduse omaksvõtu tahteavaldusi esitades väljendanud soovi jätta vanema hooldusõigus ühele (PKS § 117 lg 2)
- Erijuht. Piiratud teovõimega vanem (PKS § 139)

Ühise hooldusõiguse korral peavad vanemad hooldusõigust teostama omal vastutusel ja üksmeeles, pidades silmas lapse igakülgset heaolu (PKS § 118 lg 1). Neil on ka ühine lapse esindusõigus (PKS § 120 lg 1).

Hooldusõiguse kuuluvus

Üks vanematest saab iseseisvalt otsustada kui:

1) Ühel vanemal on ainuhooldusõigus

- omavahel abielus mitte oleval emal või isal, kui nad otsustasid nii isaduse omaksvõtu avaldust tehes (PKS § 117 lg 2)
- hooldusõiguse muutused
 - ühine hooldusõigus on lõpetatud (PKS § 137)
 - ainuhooldusõigus on ühelt vanemalt teisele antud (PKS § 138)

2) Ühe vanema hooldusõigus on peatatud (PKS § 140)

3) Hooldusõigust on piiratud või see täielikult ära võetud (PKS § 134)

Isikuhoidusõigus (PKS § 124-126)

- Kõikide lapse isikuga seotud küsimuste otsustamine: õigus ja hoolduskohustus (PKS § 116 lg 2)
- **Lapse heaolu** on lapse arengut toetav seisund, milles lapse füüsilised, tervislikud, psühholoogilised, emotsionaalsed, sotsiaalsed, kognitiivsed, hariduslikud ja majanduslikud vajadused on rahuldatud (LasteKS § 4)
- **Lapse järelevalve** kohustus ja **viibimiskoha** määramine
- **Lapse kasvatamine ja hooldamine** ning tema igakülgse **heaolu** eest hoolitsemine, sh PKS § 116 lg 3, § 124 lg 2.
 - Lapse igapäevaste vajaduste katmine
 - Lapse arengu toetamine, haridus, huviringid (PKS § 125)

Varahooldusõigus

Lapse vara heaperemehelik valitsemine

- heaperemeheliku valitsemise eesmärk on **säilitada lapse vara kuni tema täisealiseks saamiseni**
- lapse varalt saadavad kasu kasutamine (PKS § 132)
- lapse raha paigutamine (PKS § 130, 186)
- vanema õigus ja kohustus lapse vara eest hoolitseda, hoolsusstandard nagu enda asjades (PKS § 133)

Lapse esindamine tehingute tegemisel

- ühise hooldusõiguse korral on vanematel ühine esindusõigus (PKS § 120 lg 1), ühine esindamine (TsÜS § 122 lg 2)
- esindusõiguse piirang ja kohtu nõusolek (PKS § 120 lg 6, § 131, 180, 187, 188), keeld kinkida lapse vara (PKS § 129)

VANEMATE ESINDUSÕIGUSE KUULUVUS

**ühine
esindusõigus**

Üldreegel (lg 1)
Erandid (lg 2)

**erandlik
iseseisev
esindusõigus**

Oht (lg 3)

Elatis (lg 4)

**iseseisev
esindusõigus**

otsustusõigus ses
küsimuses PKS § 119

ainuhooldusõigus ses
valdkonnas PKS § 137

teise vanema nõusoleku eeldus (lg 7) (?)

Esindusõiguse piirang

Vanem ei või last esindada huvide konflikti korral (PKS § 120 lg 6, § 180)

- vanema tehing esindajana iseendaga, lähisugulasega, v.a kui lapsel ei teki otseseid tsiviilkohustusi
- tehing, millega laps loovutab tagatud nõude vms vanema vastu
- vaidlus vanema tema lähisugulase ja lapse vahel

Määrata erieestkostja
nendeks toiminguteks, mida vanemad
teha ei saa (PKS § 209 lg 1)

Esindusõigus. Kohtu nõusolek.

Vanemad ei saa lapse nimel suuremaid tehinguid teha ilma **kohtu nõusolekuta** (PKS § 131, § 187 ja § 188 lg 1 p-d 1–3, 5 ja 7–11). Kohus hindab **lapse huve**.

- lapsele kuuluva kinnisasja müümine või talle selle ostmine
- lapse nimel äriühingu osaluse või väärtpaberite ostmine
- pärandvara jagamine kaasomandi lõpetamine,
- pärandist või annakust loobumine, v.a juhul kui laps pärib, sest vanem loobub (PKS § 131 lg 2)

Esindusõigus. Kohtu nõusolek.

Kuidas hindab kohus lapse huve? Millest tuleks lähtuda?

- huve sisustatakse kohtupraktikas küllalt laialt - selleks võib olla ka näiteks pere üldise võlakoormuse vähendamine.
- paremate elutingimuste saamine, isegi alaealisele kuuluva kinnistu hüpoteegiga koormamine, eesmärgiga laiendada laenu arvel senist elamist,
- tühjalt seisva hoonega kinnistu võõrandamine eesmärgiga saada vahendeid isiku igapäevaste kulude katmiseks.

Riigikohtu analüüs. ([2011](#)). Tehingu tegemiseks kohtu nõusolek.

Keskne mõte on säilitada lapsele tema vara väärtus kuni tema täisealiseks saamiseni.

MUUDATUSED HOOLDUSÕIGUSES

Hooldusõiguse muutused

PKS § 137 ühise hooldusõiguse lõpetamine

PKS § 138 ainuhooldusõiguse üleandmine

hooldusõiguse taastamine PKS § 123¹

Hooldusõiguse piiramine

Lapse heaolu ohustamine (§ 134)

HÕ piiramine

HÕ äravõtmine

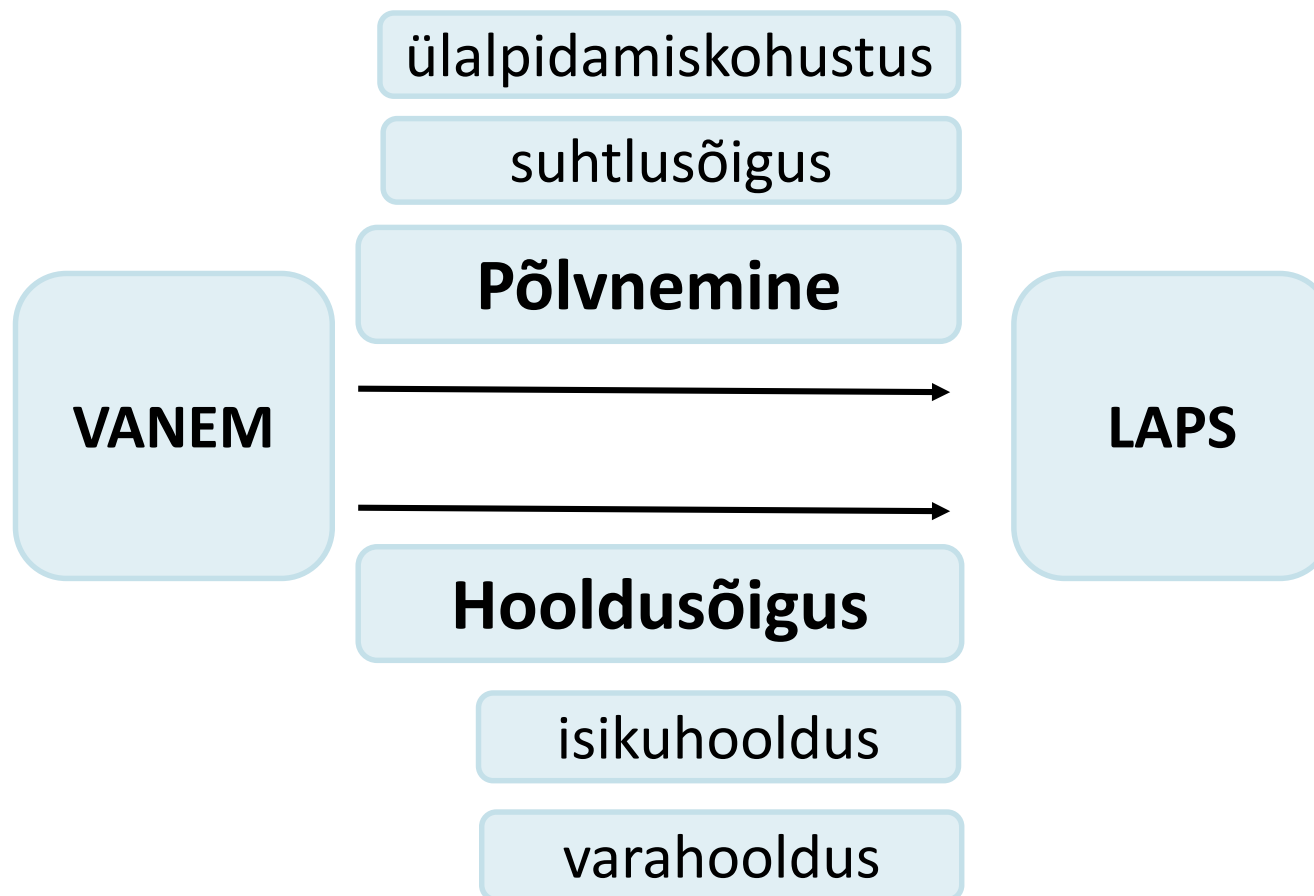

Hooldusõiguse peatamine

PKS § 140 kestev võimetus HÕ teostada

hooldusõiguse ennistamine
PKS § 140 lg 2

Vanema ja lapse topeltõigussuhe

Suhtlusõiguse kohtulahendid ja süsteem (TsMS § 563)

- **Esimene etapp.** Ei ole täitedokumenti.
 - esimese etapi kohtumäärus (sh kompromiss)
 - notariaalne kokkulepe vanemate vahel
 - vanemate vahel väljakujunenud praktika
- **Teine etapp.** Vanema avaldus lepitusmenetluse läbiviimiseks. varasema suhtluskorra rikkumise tõttu. Kohus on lepitusorgan. [3-2-1-64-10](#), p 31, võib olla perelepituse teenus.
- **Kolmas etapp. Sundtäidetav kohtumäärus.**
 - Lepitusmenetluse ebaõnnestumise määrus TsMS § 563 lg 7.
 - Määratakse milliseid sunnivahendeid tuleb rakendada, millises ulatuses muuta suhtluskorda või milliseid muudatusi teha vanema õigustes lapse suhtes [2-17-9910/133](#), p 19. 2-17-13244.
 - [Lapsega suhtlust korraldav kohtulahend ja selle täitmine](#)

Uut õigusloomes

Ministriumide eelnõud 2020

Suhtlusõigus. Suhtluskorra menetluse ja lahendite täitmise reform (05.06.2020) EIS nr 20-0739. SiM ja SoM mittekooskõlastatud. Suhtluse hooldaja instituut, lapse vahelduv elukoht sunniraha asemel trahv.

Riiklik perelepitussüsteem

Analüüs ja ettepanekud riikliku perelepituse süsteemi loomiseks (november 2019). SiM, SoM ja JuM.

Perelepitust toetavate meetmete rakendamise kavatsus. 05.09.2016. EIS 16-0998. Analüüs riikliku perelepitussüsteemi loomiseks. Valitsuskabineti nõupidamine 09.01.2020, rahvastikuminister tutvustas analüüsi

Vanema ja lapse ülalpidamiskohustus

- Ülalpidamiskohustus tuleneb põlvnemisest (PKS § 96).
- Ülalpidamist on kohustatud andma täisealised esimese ja teise astme ülenejad ja alanejad sugulased.
- Ülalpidamiskohustust ei mõjuta muudatused hooldusõiguses

Elatise suuruse arvestamise komponendid (PKS § 99)

- lapse vajadused ning
- tavapärane elulaad, sõltub vanemate sissetulekust.

Elatise suurus: lapse vajadused ja vanemate sissetulek

Esmalt hinnata lapse kõiki eluvajadusi, sealhulgas tema võimete ja kalduvuste kohase hariduse ja kutsealase ettevalmistusega seotud kulutusi ning alaealise puhul ta kasvatamise kulutusi (PKS § 99).

- elamiskulud, söögikulud, kulud riietele, sidele, olmetarvetele, mänguasjadele
- **mitme lapse** puhul tuleb laste vajadusi hinnata eraldi [3-2-1-35-17](#), p 20; vt ka [3-2-1-15-17](#), p 12; [3-2-1-174-16](#), p 13; [3-2-1-160-12](#), p 17
- Lapse elulaad tuleneb vanemate sissetulekust.
 - pärast esmavajaduste hindamist vaadata, kas elatis saab olla miinimumist suurem tulenevalt elustandardist.
 - hinnata mõlema vanema sissetulekut.

Uut õigusloomes

Lapse vajaduste uuring

- Miinimumelatisse süsteemi asemel elatiskalkulaator. Eelnõu kooskõlastuseks esitamine 06.11.2020. Eelnõude infosüsteemi [link](#).
- Lapse vajaduspõhine miinimumelatis: uuringu lõpparuanne ([2020](#)).

Praegu: igakuine elatis ühele lapsele ei või olla väiksem kui pool Vabariigi Valitsuse igakuisest töötasu alammäärast (PKS § 101 lg 1).

Töötasu alammäär: 2020. $584/2 = 292$ eurot.

Uuringu tulemused

- $343/2 = 172$ eurot kuus (standardeelarvete keskmine)
- $388/2 = 194$ eurot kuus (võrdlevanalüüsi meetod)

Erinevus on ligi 100 eurot!

Elatiskalkulaator

1) Baassumma ja koefitsiendid (PKS § 101 lg-d 3-4)

- Baassumma on **181 eurot**
- Koefitsient I. Iga aasta muutub lähtudes **tarbijahinnaindeksi (THI)** muutusest
- Koefitsient II. Lisada eelmise aasta Eesti keskmisest brutopalgast **3%** ($1407 \times 0,03 = 42$ eurot)

2) Vähendavad elatist (PKS § 101 lg-d 5-6)

- Teine, kolmas jne laps saavad 30% vähem kui esimene laps. **Mastaabisääst**
- Elatisest arvatakse maha **pool lapsetoetusest ja lasterikka pere toetusest**
- Lahuselava vanemaga koos oldud aeg, 1% väiksem elatis iga koosoldud päeva eest, kuid vaid eeldusel, et laps on üle 7 päeva lahuselava vanema juures.

3) Võivad elatist suurendada või vähendada (PKS § 101 lg 3 II; lg 8)

- ± Elatis võib olla suurem või väiksem, kui kohustatud isiku sissetulek erineb oluliselt keskmisest brutopalgast
- ± Elatis võib olla suurem vaid mõjuval põhjusel, mh lapse erivajaduse või last peamiselt kasvatava vanema töövõimetuse tõttu.

Vanemate ja lastega seotud vaidlused

Kumma vanema juures peaks laps elama?

Kumb vanem saab otsustada millisesse kooli laps läheb?

Mida teha sõltuvushäiretega vanemate lastega, kelle eest ei kanta hoolt?

Mida teha kui vanem ei maksa enda lapsele elatist?

Hooldus- ja otsustusõigus. Näide

Vanemad kasvatavad kahte ühist last Mari (6a) ja Jüri (9a). Nad elasid kuni eelmise aastani õnnelikult kõik koos Tallinnas, kuid siis sai ema tööpakkumise Jõhvi ning vanemate suhted halvenesid.

Isa tahab, et lapsed jääksid edasi elama Tallinnasse, sest nad on seal elamisega harjunud, kuid ema soovib Jõhvi kolides Mari kaasa võtta, sest ta on nii väike. Lisaks tahab ema panna Mari tulevikus Jõhvi põhikooli. Vanematel on mõlemas küsimuses olulised erimeelsused.

Millised nõuded saaksid vanemad esitada?

Ühise hooldusõiguse teostamine

PKS § 119 ja 145

**tavahoolduse ehk
igapäevaelu
küsimused**

lahuselav ja HÕ-ta
vanem (PKS § 145)
kasuvanem (PKS § 146)

**otsustusõigus
olulised asjad (harva,
mõjutavad arengut
püsivalt)**

ühine HÕ alati ühiselt,
sõltumata lahuselust
erand: § 119 või HÕ pole

Otsustusõigus ja selle üleandmine

Otsustusõiguse üleandmine (PKS § 119)

- Kui vanemad ei jõua ühist hooldusõigust teostades lapsele olulises asjas kokkuleppele, võib kohus vanema taotlusel anda selles asjas otsustusõiguse ühele vanemale (PKS § 119).
- Kohus ei otsusta lapse elu puudutavat küsimust vanemate eest, vaid annab ühele vanemale õiguse otsustada seda üksi, s.o ilma teise vanemata [3-2-1-96-14](#), p 20.

Üksikküsimuse otsustamine [3-2-1-159-15](#), p 25

Otsustusõiguse saamiseks saab vanem esitada avalduse eelkõige siis, kui vanemad vaidlevad last puudutava olulise küsimuse lahendamise üle ja soovivad **konkreetse küsimuse** või olukorra lahendada, mitte aga edaspidiseid olukordi (üks juht).

Seevastu ainuhooldusõiguse andmise avalduse eesmärgiks on üldjuhul ulatuslikumate muudatuste tegemine (vrd blankovolitus).

Hooldusõiguse muutused

Ühise hooldusõiguse lõpetamine (PKS § 137)

- vanema avaldus hagita menetluses (TsMS § 550 lg 1 p 2)
- vanemad elavad lahus või ei soovi ühist hooldusõigust teostada, kohtupraktikas ka vanemate vaidlus (§ 137 lg 3)
- Lapse huvide ülimuslikkuse põhimõte. Lõpetamine on lapse huvides, sh üle 14 a laps ei vaidle ühise hooldusõiguse lõpetamisele vastu (PKS § 137 lg 2)
- võimalikud on nii **täielik** kui ka **osaline** ühise hooldusõiguse lõpetamine (viibimiskoht, tervis, haridus)
- ulatuslikum muudatus mingis valdkonnas, mitte üksikküsimuses otsustusõigusena (vrd PKS § 119, 122)
RKTkm 06.04.2018 [2-15-16111/116](#), p 17.

Suhtlusõigus. Näide

Vanemad kasvatavad kahte ühist last Mari (4a) ja Jüri (9a). Nad elasid kuni eelmise aastani õnnelikult kõik koos Tallinnas, kuid siis sai ema tööpakkumise Jõhvi ning vanemate suhted halvenesid.

Isa tahab, et lapsed jääksid edasi elama Tallinnasse, sest nad on seal elamisega harjunud. Ema ütleb, et lapsed võivad Tallinnas elada, kuid ühe nädala kuus, mil ta saab Jõhvist kaugtööd teha ja Tallinnas olla, tahaks ta olla koos lastega. Isa leiab, et ema peaks kohtuma üle nädala nädalavahetusel lastega. Kui lapsed oleksid emaga nädal aega järjest koos, tekiks liiga pikk paus.

Millised nõuded saaksid vanemad esitada?

Suhtlusõigus (PKS § 143)

- vanematel õigus ja kohustus lapsega isiklikult suhelda, lapsel õigus suhelda isiklikult mõlema vanemaga
- suhtlusõigus ja -kohustus **ei sõltu hooldusõigusest**

Vanemate vaidluse korral määrab kohus hagita menetluses esitatud vanema **avalduse** alusel suhtluskorra (PKS § 143 lg 2¹; TsMS § 550 lg 1 p 2).

- suhtlemise viis, koht, aeg, sh kohtumiste hulk ja kestus
- lapse üleandmise korra
- suhtlemise kolmanda isiku juuresolekul
- teod, millest vanemad peavad hoiduma

Vanemad saavad lapsega suhtlemise korras vabas vormis kokku leppida. Kohus saab määrata: korra, kolmanda isiku, piirata, keelata, kohus **ei saa** aga jätta suhtluskorda **kindlaks määramata** ([3-2-1-138-16](#), p 17)

Elatis. Näide

Vanemad kasvatavad kahte ühist last Mari (4a) ja Jüri (9a). Nad elasid kuni eelmise aastani õnnelikult kõik koos Tallinnas, kuid siis sai ema tööpakkumise Jõhvi ning vanemate suhted halvenesid.

Isa tahab, et lapsed jääksid edasi elama Tallinnasse, sest nad on seal elamisega harjunud. Ema ütleb, et lapsed võivad Tallinnas elada, kuid ühe nädala kuus, mil ta saab Jõhvist kaugtööd teha ja Tallinnas olla, tahaks ta olla koos lastega. Isa leiab, et sellisel juhul peaks ema andma lastele ülalpidamist.

Millised nõuded saaksid pooled esitada?

Elatis laste vahelduva elukohta puhul

PKS § 101 lg 1 on imperatiivne, üksnes PKS § 102 lg 2 aluse esinemisel saab elatis olla väiksem.

- **PKS § 102 lg 2 mõjuva põhjuse näidisloetelu:**
 - vanema töövõimetus,
 - teine vähemkindlustatud laps ([3-2-1-17-16](#))
 - mastaabisääst mitme lapse korral
 - vahetu ülalpidamine (vahelduv elukoht)
 - vanemate erinev varaline seisund, kuid siiski mitte ainuüksi see ([2-16-11905](#), p 18; [3-2-1-35-17](#), p-d 28.1 ja 28.2)

TARTU ÜLIKOOL

Täna tähelepanu eest!

unitartu

tartuylikool

